

فصلنامه مطالعات سیاسی
سال چهاردهم، شماره ۵۶، تابستان ۱۴۰۱
صفحات: ۱-۲۴
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱/۱۵؛ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۳/۲۰
مقاله: پژوهشی

بررسی تأثیر میدان اجتماعی بر نگرش رأی دهندگان نسبت به سیاست گذاری های نهادهای انتخاباتی در شهر رشت

مرتضی شعبانی* / رضا سیمبر** / محمدرضا اخضریان کاشانی***

چکیده

هدف از انجام این تحقیق افزایش سرمایه ها در میدان اجتماعی برای نهادهایی همچون مجلس شورای اسلامی است که نقش اصلی در فرایند سیاست گذاری در جامعه دارند. بدین منظور از نظریات «فیش باین» و «آیسک آیزن» برای بررسی نگرش نسبت به سیاست گذاری نهادهای انتخاباتی و از نظریه «بورديو» برای بررسی میدان اجتماعی به عنوان چارچوب نظری بهره گرفته شده است. روش اصلی این تحقیق پیمایش و ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه محقق ساخته است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه افرادی که واجد رأی دادن هستند، تشکیل می دهند که از این تعداد ۴۰۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. روش نمونه گیری نیز خوشه ای چندمرحله ای است. از یافته های مهم این پژوهش می توان به تأثیر مستقیم و مثبت نگرش به میدان اجتماعی بر نگرش نسبت به سیاست گذاریهای نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی اشاره کرد. از دیگر نتایج می توان به عدم رابطه بین تحصیلات و نگرش رأی دهندگان و رابطه منفی بین سن و نگرش رأی دهندگان نسبت به سیاست گذاری های نهادهای انتخاباتی اشاره کرد. همچنین تفاوت زنان و مردان به لحاظ نگرش بر سیاست گذاری متفاوت بوده و نگرش زنان مثبت تر از مردان است.

کلیدواژه‌ها: میدان اجتماعی سیاست گذاری، نهادهای انتخاباتی، مجلس شورای اسلامی، رشت.

* دانشجوی دکتری جامعه شناسی سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
Shabanimorteza1364@gmail.com

** استاد علوم سیاسی و روابط بین الملل، دانشگاه گیلان، رشت، ایران (نویسنده مسؤول).

rezasimbar@hotmail.com

*** عضو هیأت علمی گروه اندیشه سیاسی اسلام، دانشکده معارف و اندیشه اسلامی، دانشگاه تهران، ایران.

۱. مقدمه

وقتی سخن از مردم‌سالاری در یک حکومت به میان می‌آید ناگزیر فرآیند و نتیجه انتخابات اهمیتی مضاعف پیدا می‌کند و در نتیجه موضوع اصلی برای احزاب و جریان‌های سیاسی، ارائه پاسخ معتبر به دغدغه رأی‌دهندگان و جلب اعتماد آن‌ها برای پیروزی در انتخابات خواهد بود (حاجی پور، حسینی و زارع، ۱۳۹۵). در جامعه ایران که بر اساس مردم‌سالاری دینی اداره می‌شود، شاهد برگزاری انواع انتخابات از جمله انتخابات مجلس شورای اسلامی هستیم. در انتخابات مجلس شورای اسلامی، نقش احزاب و گروه‌های سیاسی در مقایسه با انتخابات ریاست جمهوری (خصوصاً در شهرهای کوچک و روستاها) کم‌رنگ بوده و جنس مطالبات تا حدودی متفاوت و حالت عینی‌تر داشته و نقش متغیرهای اقتصادی (مطالبه و نیاز مادی)، اجتماعی (نیازهای فرا مادی) و فرهنگی (قومیت و مذهب) بر حسب ارتباط نزدیک و رودررو با کاندیداها پررنگ‌تر خواهد بود. به عبارتی، هیچ جریان سیاسی نمی‌تواند بدون پشتوانه لازم تجربی و کارکردی و صرفاً با طرح یکسری شعارهای انتزاعی به سبد آراء خود امیدوار باشد، بلکه باید پاسخ‌گوی نیازها، انتظارات و مشکلات مردم در سطح مناطق بوده و ارائه راه‌حل، در جهت رفع آنان به ایفای نقش بپردازند (جهانی نسب و فرهادی نسب، ۱۳۹۹). نهادهای انتخاباتی که نقش اصلی در سیاست‌گذاری دارند سعی می‌کنند سیاست‌هایی بر اساس شرایط حاضر در جامعه و همسو با اسناد بالادستی وضع کنند.

سیاست‌گذاری عمومی بر اساس تعریف فیلیپ برو «تجلی اراده حکومت در عمل (یا خودداری از عمل) است و آن‌ها را می‌توان به عنوان مجموعه‌هایی ساختاری و مرتبط متشکل از مقاصد، تصمیمات و اعمال که قابل نسبت به اقتدار عمومی در سطوح محلی و ملی و بین‌المللی هستند، در نظر گرفت» (وحید، ۱۳۸۳: ۱۶). تعاریف مختلفی از سیاست‌گذاری عمومی ارائه شده است اما در ساده‌ترین تعریف به قول پیر مولر (۱۳۸۲: ۲۵) سیاست‌گذاری عمومی یعنی «دولت در عمل». جیمز اندرسون در تعریفی کلی‌تر «سیاست‌گذاری عمومی را مجموعه اقداماتی هدف‌دار توصیف می‌کند که به وسیله بازیگر یا مجموعه‌ای از بازیگران برای برخورد با مشکل یا مسئله مورد توجه، در نظر گرفته می‌شود» (هاولت و رامش، ۱۳۸۰). سیاست‌هایی وضع شده بر اساس شرایط اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی می‌تواند متغییر باشد. ویژگی‌های افراد سیاست‌گذار نیز می‌تواند در نوع تصمیم‌گیری‌ها مؤثر باشد.

از آنجایی که نهادهای انتخاباتی شامل نهادهایی چون دولت، مجلس شورای اسلامی، شوراهای روستا و شهر و ... می شود این پژوهش به منظور تحدید موضوع نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی را با هدف تبیین تأثیر نگرش به میدان اجتماعی بر نگرش رأی دهندگان نسبت به سیاست گذاری های آن به نگارش درآمده است.

مجلس شورای اسلامی به عنوان یکی از ارکان اصلی سیاست گذاری در جامعه سیاست‌هایی را در زمینه‌های مختلف (محیط زیست، سلامت، امنیت ملی، روابط بین الملل، اقتصاد، فرهنگ و ...) وضع می کند. تا شرایط جامعه رو به سوی بهبودی باشد اما اگر سیاست‌های وضع شده ناکارآمد و بدون در نظر گرفتن شرایط جامعه بوده و شهروندان را در نظر نگیرد بی شک نه تنها جامعه به سوی بهبودی حرکت نکرده بلکه می تواند آسیب‌هایی را نیز وارد نماید. در این بین نگرش رأی دهندگان در خصوص سیاست‌هایی وضع شده می تواند بسیار در روند سیاست گذاری تعیین کننده باشد. اگر رأی دهندگان بر این باور باشند که سیاست‌های وضع شده ناکارآمد است، نگرش آنان نسبت به آن نهاد قانون‌گذار منفی خواهد بود و بر همین اساس اعتماد عمومی دچار خدشه می شود.

در این سال‌ها عملکرد مجلس با توجه به معیارها و اصول حاکم، از نظر ترکیب خط‌مشی گذاری و مصوبات، روند مثبتی داشته؛ اما در برخی ادوار، مصوبات مجلس، فاقد دوراندیشی، انسجام و جامع‌نگری لازم و برخی متناقض با مصالح کلی جامعه بوده است. گاهی مصوبات بر شناخت ضرورت‌ها و درک موقعیت‌های زمانی صحیح مبتنی نبوده و به هیچ‌وجه اولویت جامعه محسوب نمی شده و بارها قوانین مصوب دستخوش تغییرات می شود (دانایی فرد و کاظمی، ۱۳۹۳). به طور نمونه قوانین مرتبط با مبارزه با فساد، هدفمندی یارانه‌ها، حوزه سلامت، رفع موانع تولید و حفظ محیط‌زیست. از جمله این موارد است. در برخی مواقع نیز، نظارت مجلس بر دولت و کارگزاران ملی، از لحاظ عملکرد مالی و سیاسی ضعیف بوده است. از این رو، یکی از مهم‌ترین وظایف خود که نظارت مستمر و مؤثر بر ارکان نظام است را، به طور صحیح انجام نداده است (دانایی فرد و کاظمی، ۱۳۹۳). در صورت وجود نمایندگانی ناتوان و ناشایست با مجلسی ضعیف و ناکارآمد روبه‌رو خواهیم بود و برعکس در صورت وجود نمایندگانی توانا با مجلسی مؤثر مواجه خواهیم بود. مجلسی که می تواند تصمیمات بهتر و اثرگذارتری بگیرد. جای شک و تردید نیست که مجلس در نظام سیاسی جایگاه ویژه و منحصر به فردی دارد. تا جایی که نظام

سیاسی مطلوب و کارآمد برآمده از یک مجلس مؤثر و شایسته است. نمایندگان پاک دست و متعهد و متخصص این مجلس را رقم می‌زند. نمایندگان نیز از قدرت مؤثری در فضای سیاسی برخوردار است و همواره در معرض خطر و انحراف قرار دارد.

رفع معضل پسماند، بیکاری جوانان، آلودگی تالاب‌ها و رودخانه‌های آلوده، تسریع در اتمام پروژه‌های نیمه‌تمام و ده‌ها موضوع دیگر از مهم‌ترین وعده‌های انتخاباتی نمایندگان استان گیلان بود اما در این مدت، نمایندگان در عمل به این وعده‌ها تنها به برگزاری جلسات و مصاحبه‌های مطبوعاتی و عزل و نصب مدیران ادارات شهرستان مطبوعه خود بسنده کرده‌اند. این در حالی است که اکثر نمایندگان، صنعت گیلان را بیمار دانسته و در خصوص واگذاری غیرقانونی و غیراصولی کارخانه‌های گیلان گله‌مند بوده و وعده بهبود وضعیت بیمارگونه گیلان را داده بودند اما تا کنون با تجویز چند نسخه از نامه‌نگاری‌های خود به پایتخت، به تسکین زخم کهنه گیلان پرداخته و تنها به تیمار گیلان بیمار بسنده کرده‌اند. درحالی‌که با حضور در مهم‌ترین نهاد قانون‌گذاری کشور، می‌توانستند شرایط ایجاد قوانینی در جهت رفع مسائل اساسی استان را تسهیل نمایند. عدم انجام چنین مسائلی تأثیرات منفی بر نگرش شهروندان نسبت به سیاست‌گذاری‌های وضع شده می‌گذارد. هم چنین نگرش مردم نسبت به سیاست‌گذاری یک نهاد تابعی از نگرش آنان به افرادی است که این سیاست‌ها را وضع می‌کنند، نگرش نسبت به میدان اجتماعی (سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی، سرمایه نمادین) در نگرش شهروندان نسبت به عملکرد و سیاست‌گذاری‌های آن نهاد تأثیرگذار است.

در شهر رشت نیز با توجه به حضور رسانه‌های متعدد که همواره در زمینه مسائل اجتماعی حضور فعالانه دارند مردم را نسبت به مسائل اجتماعی شهر آگاه می‌نماید و در جهت‌دهی ذهنی و رفتاری شهروندان توانسته‌اند تأثیرگذار باشند؛ و از جمله دغدغه‌های اصلی محقق این است که نگرش به میدان اجتماعی تا چه حد می‌تواند نگرش رأی‌دهندگان را نسبت به نگرش به سیاست‌گذاری‌های مجلس شورای اسلامی را تبیین نماید.

۲. اهداف

هدف اصلی این تحقیق بررسی تأثیر نگرش به میدان اجتماعی بر نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی (مجلس شورای اسلامی) است. اما این هدف کلی، چهار هدف جزئی به شرح ذیل را نیز در برمی‌گیرد:

_____ بررسی تأثیر میدان اجتماعی بر نگرش رأی دهندگان نسبت به...

- بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی با نگرش نسبت به سیاست گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.
- بررسی رابطه بین به سرمایه فرهنگی با نگرش نسبت به سیاست گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.
- بررسی رابطه بین سرمایه نمادین نمایندگان مجلس با نگرش نسبت به سیاست گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.
- بررسی رابطه بین سرمایه اقتصادی با نگرش نسبت به سیاست گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.

۳. پیشینه پژوهش

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جهاد دانشگاهی (۱۴۰۰) در پژوهشی مسائل نظام حکمرانی از دیدگاه اندیشکده‌ها را مورد بررسی قرار داده است. این گزارش با دو هدف اصلی به مصاحبه با فعالان در اندیشکده‌ها پرداخته است: هدف اول، شناسایی مسائل و مشکلات نظام حکمرانی کشور از نگاه آن‌ها بود؛ و هدف دوم، آشنایی با نوع نگاه آن‌ها به مسائل تا متوجه شوند که آنان چگونه به مسائل می‌نگرند و برای حل این مسائل چه پیشنهادی می‌دهند. در این گزارش و از منظر مصاحبه‌شوندگان نظام حکمرانی کشور در سطوح گوناگون سیاست گذاری از تدوین تا اجرا، کاستی‌های قابل توجهی دارد که باعث ناکارآمدی سیاست گذاری می‌شود. در تدوین سیاست‌ها، جدایی عمیقی میان فضای آکادمیک و پژوهش با فضای سیاست گذاری وجود دارد که در نتیجه به برگزیدن راه‌حلهایی تکراری برای مسائل خاص کشور منجر می‌شود؛ راه‌حلهایی دارای جامعیتی بیهوده و مبهم که امکان ارزیابی و نظارت بر آن‌ها وجود ندارد. در کنار این مسائل، باید مواردی دیگر مانند تعارض منافع سیاست گذاران، افق دید محدود و نداشتن رویکردی خاص به مسائل را نیز اضافه کرد. در اجرای سیاست‌ها نیز مسائلی همچون نظام بوروکراتیک ناکارآمد، عدم انسجام اجرایی و عدم التزام به قانون باعث می‌شوند حتی بهترین سیاست‌ها در نظر و عرصه عمل چندان امکانی برای موفقیت نداشته باشند. در بحث از چرایی این مسائل نیز می‌توان ریشه این مشکلات را در مشخص نبودن رویکرد و اهداف سیاست گذاری‌های کلان جستجو کرد که سبب شده است از یک‌سو این سیاست‌ها با

بسترهای الزام سیاسی، اقتصادی و اجتماعی همخوان نباشند و تنها رونوشتی از سیاست‌ها و تجارب جهانی باشند و از سوی دیگر با نادیده‌گیری سایر بازیگران عرصه سیاست گذاری همراه باشند.

صفری شالی (۱۳۹۴) در مقاله‌ای به بررسی رفتار رأی دهندگی ایرانیان در انتخابات مجلس شورای اسلامی پرداخته است. وی بیان کرده که تحلیل انتخابات عمدتاً معطوف به کنش‌ها و رفتار سیاسی احزاب و گروه‌های سیاسی مطرح در جامعه است و توصیف و تبیین دال مرکزی جناح‌های سیاسی (مثل جناح اصول‌گرا و اصلاح‌طلب) و تلاش هر یک از جناح‌ها برای غیرت سازی و طرد جناح رقیب پرداخته می‌شود، اما در این نوشتار با استفاده از روش اسنادی، جنبه جامعه‌شناختی موضوع مورد مطالعه قرار گرفته است. و بیان کرده که منظر جامعه‌شناختی بر این مبنا استوار است که آنچه توانسته افراد را تشویق کند تا در انتخابات شرکت کرده و رأی دهند، شرایط اجتماعی، محیطی، اقتصادی و فرهنگی افراد رأی‌دهنده است؛ چراکه بین شرایط اجتماعی افراد و گرایش سیاسی آنان، رابطه‌ای مستقیم وجود دارد. از این رو، نگارنده سعی کرده به رفتار انتخاباتی بدنه جامعه یعنی مردم در نحوه انتخاب و گزینش نمایندگان مجلس شورای اسلامی بپردازد و برای تحلیل این موضوع از سه الگوی جامعه‌شناسی سیاسی، اقتصاد سیاسی و روان‌شناسی سیاسی بهره گرفته است.

سینایی و زمانی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان نقش مجالس قانون گذاری در فرایند سیاست گذاری؛ به سوی یک الگوی نظری، نقش و جایگاه مجالس قانون‌گذار را در فرایند سیاست گذاری مورد بررسی قرار داده‌اند. آنان به این نتیجه دست یافته‌اند که برای درک موضوع نیازمند ارائه و کاربست یک الگوی نظری یا مدل مفهومی هستند. زیرا این مجالس از جمله نهادهایی هستند که دامنه مداخله آن‌ها در فرایند سیاست گذاری در کشورهای مختلف متفاوت و از تعیین‌کنندگی ماهوی تا اثرگذاری صوری در نوسان است. چارچوب نظری این تحقیق نظریه ساختار- کارگزار بوده که بر اساس این نظریه نقش مجالس قانون‌گذار از دو دسته عوامل ساختاری و کنشگر متأثر است. ساختارها شامل اختیارات و صلاحیت‌های مجلس، سازمان درون مجلس، توزیع قدرت در نظام سیاسی و ساخت‌های بیرون از مجلس می‌شوند. کنشگران شامل رئیس و هیأت رئیسه مجلس، رئیس قوه مجریه، نمایندگان و گروه‌های نفوذ هستند. در تعامل این ساختارها و کنشگران و برآیند حاصل از آن‌ها سه دسته مجالس تعیین

کننده، مؤثر، کم اثر و خنثی در فرایند سیاست گذاری در کشورهای مختلف قابل شناسایی هستند.

رجبلو و زارع (۱۳۹۲) در مقاله‌ای به بررسی رابطه نگرش نسبت به سیاست گذاری‌های فرهنگی و گرایش به خشونت در فوتبال پرداخته اند. شاخص‌های سیاست گذاری در این پژوهش خصوصی‌گرایی، ایدئولوژیزه کردن ورزش، افزایش اختیارات دولت که خود شامل دو بعد سلطه مالی بر ورزش و نظارت بر انتخابات روسای ورزش بوده و گرایش خشونت نیز در دو بعد ابزاری و بازتابی سنجیده شده است. محققان در این تحقیق از روش پیمایش استفاده کرده و از جمله نتایج آن می‌توان رابطه معنی داری بین سیاست گذاری فرهنگی و گرایش به خشونت در فوتبال اشاره کرد.

فورتانو^۱ (۲۰۱۷) در پژوهشی به بررسی پیامدهای انتخاباتی سیاست گذاری ائتلاف می‌پردازد. به نظر وی حکومت ائتلافی احزاب را ملزم می‌کند که تصمیمات سیاسی جمعی را اتخاذ کنند درحالی‌که به طور هم‌زمان برای کسب رأی رقابت می‌کنند. این واقعیت الهام‌بخش ادبیات پر جنب‌وجوشی در مورد سیاست‌گذاری ائتلاف است که بر سازماندهی و رفتار قانون‌گذاری متمرکز است، اگرچه مشخص نیست که چگونه بر رأی دهندگان تأثیر می‌گذارد. به طور مشخص‌تر، رأی دهندگان از دستاوردهای سیاست و وعده‌های سیاستی احزاب سازش کار نادیده گرفته می‌شوند و این تمایل در میان حامیان قبلی کابینه فعلی و افراد بی‌غرض سیاسی بارزتر است. این یافته‌ها پیامدهای مهمی برای مطالعه رأی‌گیری و همچنین سیاست‌گذاری ائتلاف دارند (Fortunato, 2019).

سیمون وگمن^۲ (۲۰۲۲) در مقاله‌ای به بررسی قدرت سیاست گذاری بازیگران اپوزیسیون: دیدگاه نهادی مقایسه‌ای پرداخته است. وی در این مقاله بیان می‌کند که سازماندهی اتاق‌های قانون‌گذاری و پیامدهای رویه‌های پارلمانی از برجسته‌ترین پرسش‌های پژوهشی در مطالعات قانون‌گذاری بوده است اگرچه انتخابات دموکراتیک نه تنها منجر به تشکیل دولت می‌شود، بلکه منجر به اپوزیسیون نیز می‌شود، ادبیات عمدتاً مخالفان و نقش آن‌ها در اتاق‌های قانون‌گذاری را نادیده گرفته است. این مقاله پیشنهاد می‌کند با نگاه کردن به سازمان قانون‌گذار از دیدگاه

---

1. David Fortunato
2. Simone Wegmann

بازیگران مخالف، این شکاف را پر کند. این مقاله بر تأثیر بالقوه بازیگران اپوزیسیون در فرایند سیاست‌گذاری متمرکز است و داده‌هایی را در مورد بیش از ۵۰ اتاق قانون‌گذاری ارائه می‌دهد. این مقاله تفاوت قابل‌توجهی از قدرت رسمی اعطا شده به بازیکنان مخالف را نشان می‌دهد. علاوه بر این، میزان نهادینه شدن حقوق اپوزیسیون به سیستم‌های انتخاباتی مرتبط است و لزوماً با سایر ویژگی‌های نهادی مانند نوع رژیم یا اندازه اتاق‌های قانون‌گذاری مرتبط نیست (Wegmann, 2022).

بررسی‌های نگارندگان در خصوص تحقیقات انجام شده بر اساس موضوع این پژوهش بیانگر آن است که تحقیقات بیشتر در دو بخش سیاست‌گذاری و رفتار انتخاباتی بوده است اما آنچه که مدنظر این مقاله است تأثیر نگرش به میدان اجتماعی بر نگرش رأی دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری نهادهای انتخاباتی است. بررسی‌های محققان بیانگر آن است که تحقیقی که به طور مشخص به بررسی نگرش رأی دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی پرداخته باشد، مشاهده نشده است.

۴. چارچوب نظری

۴-۱. نظریه تبیین‌کننده متغیر وابسته (نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی):

نظریه مارتین فیشباین و آیسک آیزن: دودسته عامل در ارتباط باهم در تعیین قصد انجام کنش اجتماعی دخالت دارند: ۱. باورهایی که نسبت به پیامدهای یک کنش اجتماعی در فرد پیدا می‌شوند و از نوع ارزشگذارانه هستند و در اعتقاد به موفقیت یا شکست کنشی که فرد پیش‌گرفته است خلاصه می‌شوند؛ و این باورها گرایش فرد را نسبت به کنش موردنظر تعیین می‌کنند. ۲. باورهای پیچیده‌ای که بر اساس گمان فرد شکل می‌گیرد (گمان در مورد نتایجی که به نظر دیگران نصیب او خواهد شد و احترامی که خود به این نظر خواهد گذاشت)، تعیین‌کننده هنجارهای ذهنی فرد هستند. البته گرایش نسبت به کنشی که فرد پیش‌گرفته و هنجارهای ذهنی که در سر می‌پروراند، به‌طور مستقیم قصد انجام کنش ضروری است. لذا مشارکت در یک کنش و یا به شرکت در کنشی وادار شدن، می‌تواند راهی برای تغییر گرایش به حساب آید.

بر این اساس بقول آیسک آیزن در اثرش گرایش تا شخصیت و رفتار، رفتار^۱ در پی زنجیره‌ای از عوامل به وجود می‌آید و حلقه ماقبل بروز رفتار، قصد و نیت به انجام یک رفتار است. لذا به وجود آمدن قصد و نیت به نوبه خود تابع دو متغیر دیگر یعنی گرایش (شامل: انتظار و ارزیابی فایده) و گزینش یا هنجار ذهنی (شامل: دیگران مهم و انگیزش پیروی) است (صدفی و بابایی، ۱۳۸۳).

گرایش^۲، یا گرایش به رفتار (نگرش مقایسه‌ای): که یک متغیر فردی و شخصی است و طی آن فرد انجام یک رفتار یا یک پدیده را از نظر (قوانین و مقررات) خودش ارزیابی می‌کند که آیا خوب است یا بد؟ لذا گرایش بر این اساس به نوبه خود تابع دو عنصر (ابعاد دوگانه) هست:

۱. ارزیابی فایده (نسبت به گذشته و حال): یعنی آیا (از بعد عینی) آن پدیده (به‌طور قانونی) برای آن فرد (در حال حاضر نسبت به گذشته) فایده دارد یا نه؟

۲. انتظار فایده (نسبت به زمان آینده): یعنی یک فرد (از بعد ذهنی) تا چه حد (به‌طور قانونی) از یک پدیده (نسبت به زمان آینده) انتظار فایده (در حل مسائل و مشکلات) دارد؟

گزینش رفتار (هنجار ذهنی^۳): که منعکس‌کننده نفوذ و فشار اجتماعی است و فرد آن را برای انجام یک رفتار (کار)، احساس و ادراک می‌کند. بدین معنا که فرد به آن توجه دارد که بر مبنای قوانین و مقررات مربوطه تا چه حد رفتارش مورد تأیید یا توبیخ شهروندان یا گروه‌های خاصی (نظیر والدین/ دوستان/ همکاران/ اهالی محل/...) که در عین حال نقش یک مرجع هدایت‌کننده رفتار را دارند، قرار خواهد گرفت.

۲-۴. نگرش به میدان اجتماعی: پی‌یر بوردیو، جامعه‌شناس فرانسوی با نگاهی میان رشته‌ای به حوزه‌های مختلف دانش، از فلسفه و نظریه ادبی تا جامعه‌شناسی و ورزش و هنر پرداخته است. این اندیشمند فرانسوی که برخی او را با توجه به میزان تأثیرگذاری عمیق‌اش بر جنبه‌های مختلف علوم اجتماعی به ویژه جامعه‌شناسی با دو چهره برجسته علوم اجتماعی، ماکس وبر و امیل دورکیم مقایسه می‌کنند، حوزه‌ها و پدیده‌های متنوع و متعدد اجتماعی را میدان آزمایش مفاهیم ابداعی و اندیشه‌های خود قرار داده است. به رغم این که بوردیو در قامت یک جامعه‌شناس، نظریه و نظرات جامعه‌شناسانه خود را در ارتباط با «مر اجتماعی»

1. Behavior
2. Attitude
3. Subjective Norm

بیان کرده، معذالک این نظرات و به خصوص کلید واژه‌های نظریه اش از ظرفیت و قابلیت فراوانی برای تعمیم و گسترش به قلمرو «سیاست و روابط بین الملل» برخوردار است. بورديو در کتاب تمایز (بورديو، ۱۳۹۰) اظهار می کند که سرمایه فرهنگی بر ویژگی سبک‌های زندگی گروه های متفاوت، ذائقه‌ها، شایستگی‌های فرهنگی، مشارکت فرهنگی و همچنین گرایش به فرهنگ سیاسی و اخلاق دلالت دارد. قدرت یا به تعبیری روابط قدرت در اندیشه بورديو به نحو مؤثری با مفهوم سرمایه در ارتباط است. میزان این ارتباط به نحوی است که تقریباً می توان گفت بورديو دو مفهوم قدرت و سرمایه را به صورت مترادف به کار گرفته است. از آنجا که توانایی صورتبندی عقاید سیاسی به نحو نابرابری توزیع می شود، کسانی که از منابع فرهنگی بیشتری برخوردارند، در مقایسه با افرادی که منابع مذکور را ندارند، با احتمال بیشتری قادر به صورتبندی عقاید سیاسی هستند (مرتضویان و فتاحی، ۱۳۹۰). در واقع تفاوت در سرمایه فرهنگی افراد به تفاوت در صورتبندی عقاید سیاسی و در نهایت تفاوت در فرهنگ سیاسی و نگرش سیاسی افراد می انجامد.

دو کلیدواژه اصلی در نظریه میدان بورديو، مفهوم «میدان» و مفهوم «سرمایه» است و ارتباط منطقی میان این دو برقرار است. بورديو به جای تلقی جامعه به منزله مجموعه‌ای از افراد، واحدهای ارگانیک یا سیستم‌های اجتماعی، از حوزه ها یا میدان های اجتماعی سخن می گوید. «میدان» در نظریه بورديو عرصه، حوزه و پهنه اجتماعی است که در آن تعداد زیادی از بازیگران و کنشگران اجتماعی با منش ها و ویژگی های تعریف شده و توانایی های سرمایه‌ای وارد عمل می شوند و به تعامل یا رقابت با یکدیگر می پردازند تا بتوانند به حداکثر امتیازهای ممکن دست یابند. از نظر بورديو، میدان جزئی از جهان اجتماعی است که به طور مستقل عمل می کند، یعنی قوانین و الزام های خاص خود را دارد. کسی که به میدانی وارد می شود، باید به نشانه ها و قواعد داخلی آن تسلط داشته باشد و اگر نداشته باشد، به سرعت از آن خارج می شود. مهم ترین میدان مورد توجه بورديو «میدان قدرت» است. او میدان قدرت را نوعی فرا میدان تلقی می کند. مجموع سرمایه های اکتسابی از میدان های مختلف (سرمایه کل) نهایتاً در اختیار قدرت حاکم (حکومت/حاکمیت) قرار می گیرد تا از آن در میدان سیاست (سیاست داخلی/سیاست خارجی) بهره برداری کند.

دومین کلیدواژه اساسی در نظریه جامعه شناختی بورديو که به عنوان مقوم و مکمل مفهوم کلیدی «میدان» به کار می آید؛ کلید واژه «سرمایه» است. جامعه عرصه بازی میدان های

مختلف است و میدان ها ارائه کننده منابع گوناگون سرمایه هستند. سرمایه از نظر بورديو اشكال متنوعی دارد: سرمایه اقتصادی (ثروت)، سرمایه فرهنگی (صلاحیت و دانش)، سرمایه نمادین (افتخار و پرستیژ) و سرمایه اجتماعی (اعتماد و پیوند های اجتماعی) بنابراین می توان نتیجه گرفت «میدان» عرصه رقابت بر سر کنترل منابع کمیاب و ارزشمند «سرمایه» و عرصه ای برای به دست آوردن مشروعیت است. لذا رقابتی مستمر بر سر کسب و افزایش اشكال مختلفی از سرمایه، از جمله سرمایه سیاسی (قدرت)، سرمایه اقتصادی (ثروت)، سرمایه فرهنگی (منزلت)، سرمایه علمی و ... میان کنشگران و کارگزاران میدان های مختلف در جریان است. نکته مهم و قابل توجه این که سرمایه های حاصل از میدان های مختلف قابل مبادله و قابل تبدیل به یکدیگراند. مثلاً از سرمایه کسب شده در میدان اقتصاد و تجارت (ثروت) یا سرمایه میدان فرهنگ (دانش) و سرمایه نمادین (اعتبار و پرستیژ) می توان برای افزایش سرمایه میدان سیاست (قدرت سخت/ قدرت نرم) استفاده کرد. به این ترتیب، سرمایه کل، ترکیبی از سرمایه های کسب شده از میدان های مختلف است. به نظر بورديو، در بالاترین رده اجتماعی که «میدان قدرت» است، کسانی قرار می گیرند که دارای بالاترین سرمایه کل نیز هستند، یعنی دولتمردان و سیاست مداران. همچنین سرمایه ها قابل تبدیل و مبادله با یکدیگر است. در واقع از دیدگاه بورديو دولت حاصل فرآیند تراکم گونه های مختلف سرمایه است. تراکمی که به دلیل همین ماهیت تراکمی آن، دولت را به دارنده نوعی فرا- سرمایه بدل می کند که بر انواع دیگر سرمایه و صاحبان آن، قدرت اعمال نفوذ می یابد. میدان ها عرصه کسب سرمایه، مشروعیت و اعتبار است.

همانگونه که گفته شد «نظریه میدان» بورديو یک نظریه جامعه شناختی است و بورديو به جای طبقه و کاست یا تقسیم بندی های مشابه، قائل به وجود «میدان» های مختلف در عرصه اجتماع است. افراد و واحدهای انسانی به فراخور شرایط و علائق و سلائق وارد میدان های مختلف شد و در رقابت با دیگران به کسب تجربه، افزایش اعتبار و جمع آوری سرمایه می پردازند.

۵. فرضیه های تحقیق

۵-۱. فرضیه کلی

- بین میدان اجتماعی با نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.

۵-۲. فرضیه‌های جزئی

- بین سرمایه اجتماعی نمایندگان مجلس با نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.

- بین سرمایه فرهنگی با نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.

- بین سرمایه نمادین با نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.

- بین سرمایه اقتصادی با نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.

۶. روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ روش کمی و از نوع پیمایش است. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌ی محقق ساخته با سؤالات بسته استفاده شد. کلیه افراد واجد شرایط رأی‌دادن در دامنه سنی ۱۸ سال به بالا شهر رشت جامعه آماری تحقیق را تشکیل می‌دهند. حجم نمونه از طریق فرمول کوکران محاسبه شد که تعداد آن ۳۸۴ نفر بود به جهت دقت بیشتر تعداد آن به ۴۰۰ نفر افزایش پیدا کرد. روش نمونه‌گیری نیز به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود.

به منظور بررسی اعتبار پرسشنامه مربوط به متغیرهای پژوهش حاضر از روش اعتبار محتوا استفاده شده است؛ که بر قضاوت و داوری متخصصان استوار است. به همین منظور ابتدا معرف-هایی که مفاهیم پژوهش را می‌سنجند یا از پژوهش‌های پیشین که زیر نظر اساتید مجرب، استفاده و اجرا شده‌اند، استفاده گردید و یا برای انتخاب بهترین معرف‌ها برای متغیرهای جدید از نظرات محققین و اساتید دیگر استفاده شد. سپس در نهایت، یک بار دیگر پرسشنامه تدوین

بررسی تأثیر میدان اجتماعی بر نگرش رأی دهندگان نسبت به...

شده را به اساتید و متخصصان نشان داده و از نظرات آنها برای تصحیح پرسشنامه کمک گرفته شد. بدین ترتیب پرسشنامه از نوعی اعتبار محتوایی برخوردار است. برای آزمون پایایی پرسشنامه، شیوه‌های متفاوتی وجود دارد. رایج‌ترین و مناسب‌ترین روش برای سنجش پایایی طیف لیکرت، ضریب «آلفای کرونباخ» است. در این پژوهش نیز از این روش برای تعیین پایایی هر متغیر به طور جداگانه استفاده شده است. هر چقدر مقدار این ضریب به ۱+ نزدیک‌تر باشد، نشان دهنده هماهنگی درونی بالای آیتم‌ها با معرف‌ها است؛ نقطه برش ضریب آلفای کرونباخ عدد ۰/۷ است. به این معنا که مقدار بالاتر از این عدد نشان دهنده هماهنگی درونی بالای آیتم‌ها یا معرف‌ها و مقدار پایین‌تر از این عدد نشان دهنده هماهنگی درونی پایین آیتم‌ها یا معرف‌ها است.

جدول ۱. برآورد آلفای کرونباخ جهت سنجش دقت اندازه‌گیری

متغیر	تعداد گویه	مقدار آلفا
نگرش به سیاستگذاری	۱۶	۰/۷۸
نگرش به سرمایه اجتماعی	۴	۰/۷۲
نگرش به سرمایه فرهنگی	۴	۰/۷۴
نگرش به سرمایه نمادین	۳	۰/۷۶
نگرش به سرمایه اقتصادی	۳	۰/۷۷

۷. یافته‌ها

توصیف داده‌ها؛ نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها در بخش توصیفی نشان داد ۵۴/۸ درصد از پاسخگویان مرد و ۴۵/۳ درصد از پاسخگویان زن هستند. ۲۴/۵ درصد از پاسخگویان مجرد و ۷۵/۵ درصد از پاسخگویان متأهل بوده‌اند. همچنین ۹ درصد از پاسخگویان تحصیلات زیر دیپلم

دارند. ۲۱/۱ درصد تحصیلات در حد دیپلم دارند، ۳۵ درصد سطح تحصیلاتشان فوق دیپلم و لیسانس است و حدود ۳۵ درصد نیز دارای تحصیلات تکمیلی در حد فوق لیسانس و دکتری می باشند. دامنه سنی پاسخگویان از ۱۸ سال که اولین سن رأی دادن است شروع شده تا ۶۲ سال به بالا هست. بر اساس اطلاعات به دست آمده ۱۹/۶ درصد از پاسخگویان در گروه سنی ۱۸ تا ۲۸ سال، ۲۲/۹ درصد در گروه سنی ۲۹ تا ۳۹ سال، ۲۲/۶ درصد در گروه سنی ۴۰ تا ۵۰ سال، ۲۹/۵ درصد در گروه سنی ۵۱ تا ۶۱ سال و ۵/۳ درصد از پاسخگویان در گروه سنی ۶۲ سال و به بالاتر قرار دارند.

یافته‌های توصیفی نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس نشان داد که میانگین نمرات به دست آمده در دامنه ۱ تا ۵، ۳/۶۲ است که این امر بیانگر میانگین متوسط رو به بالا است؛ به عبارت دیگر نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نمایندگان مجلس به عنوان یک نهاد انتخاباتی تقریباً مثبت است. میانگین نمرات بدست آمده نگرش به میدان اجتماعی در دامنه ۱ تا ۵، ۲/۲۷ است که نشان از میانگین پایین دارد. به عبارت دیگر نگرش رأی‌دهندگان نسبت به نگرش به میدان اجتماعی شامل سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی و سرمایه نمادین می‌باشد، تقریباً منفی است.

۷-۱. آزمون فرضیه کلی

بین میدان اجتماعی با نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.

جدول ۲. برآورد همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین نگرش به میدان اجتماعی

و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس

متغیر	آماره	مقدار
میدان اجتماعی	ضریب پیرسون	.۵۵**
	سطح معناداری	.۰۰۰
	تعداد	۴۰۰

بر اساس نتایج جدول مذکور ضریب همبستگی بین میدان اجتماعی و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد‌های انتخاباتی ۰/۵۵ است که نشان از رابطه مثبت و متوسط بین دو متغیر دارد. سطح معنی‌داری آزمون نیز زیر ۰/۰۱ است این بدان معناست که به احتمال ۹۹ درصد فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن ضریب همبستگی در مبنای جمعیت نمونه گیری رد می

بررسی تأثیر میدان اجتماعی بر نگرش رأی دهندگان نسبت به...

شود. به عبارت دیگر مقدار ضریب همبستگی مشاهده شده در نمونه در جمعیت نیز وجود دارد. بدین ترتیب هر چقدر نگرش به میدان اجتماعی مثبت تر باشد نگرش نسبت سیاست گذاری های نهاد انتخاباتی مجلس نیز مثبت تر است.

۲-۷. آزمون فرضیه‌های جزئی

فرضیه جزئی اول: بین سرمایه اجتماعی با نگرش نسبت به سیاست گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.

جدول ۳. برآورد همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین نگرش به سرمایه اجتماعی و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس

متغیر	آماره	مقدار
سرمایه اجتماعی	ضریب پیرسون	.۲۳۵**
	سطح معناداری	.۰۰۰
	تعداد	۴۰۰

بر اساس نتایج جدول مذکور ضریب همبستگی بین سرمایه اجتماعی و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد‌های انتخاباتی ۰/۲۳۵ است که نشان از رابطه مثبت و متوسط رو به پایین بین دو متغیر دارد. سطح معنی داری آزمون نیز زیر ۰/۰۱ است این بدان معناست که به احتمال ۹۹ درصد فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن ضریب همبستگی در مبنای جمعیت نمونه گیری رد می شود. به عبارت دیگر مقدار ضریب همبستگی مشاهده شده در نمونه در جمعیت نیز وجود دارد. بدین ترتیب هر چقدر نگرش به سرمایه اجتماعی نمایندگان مجلس مثبت تر باشد نگرش نسبت سیاست گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس نیز مثبت تر است.

فرضیه جزئی دوم: بین سرمایه فرهنگی با نگرش نسبت به سیاست گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.

جدول ۴. برآورد همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین نگرش به سرمایه فرهنگی و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس

متغیر	آماره	مقدار
سرمایه فرهنگی	ضریب پیرسون	.۴۴۵**
	سطح معناداری	.۰۰۰
	تعداد	۴۰۰

بر اساس نتایج جدول مذکور ضریب همبستگی بین سرمایه فرهنگی و نگرش نسبت به سیاست گذاری های نهادهای انتخاباتی ۰/۴۴۵ است که نشان از رابطه مثبت و متوسط بین دو متغیر دارد. سطح معنی داری آزمون نیز زیر ۰/۰۱ است این بدان معناست که به احتمال ۹۹ درصد فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن ضریب همبستگی در مبنای جمعیت نمونه گیری رد می شود. به عبارت دیگر مقدار ضریب همبستگی مشاهده شده در نمونه در جمعیت نیز وجود دارد. بدین ترتیب هر چقدر نگرش به سرمایه فرهنگی نمایندگان مجلس مثبت تر باشد نگرش نسبت سیاست گذاری های نهاد انتخاباتی مجلس نیز مثبت تر است. فرضیه جزئی سوم: بین سرمایه نمادین با نگرش نسبت به سیاست گذاری های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.

جدول ۵. برآورد همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین نگرش به سرمایه نمادین

و نگرش نسبت به سیاست گذاری های مجلس

متغیر	آماره	مقدار
سرمایه نمادین	ضریب پیرسون	.۳۱۵**
	سطح معناداری	.۰۰۰
	تعداد	۴۰۰

بر اساس نتایج جدول مذکور ضریب همبستگی بین سرمایه نمادین و نگرش نسبت به سیاست گذاری های نهادهای انتخاباتی ۰/۳۱۵ است که نشان از رابطه مثبت و متوسط رو به پایین بین دو متغیر دارد. سطح معنی داری آزمون نیز زیر ۰/۰۱ است این بدان معناست که به احتمال ۹۹ درصد فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن ضریب همبستگی در مبنای جمعیت نمونه گیری رد می شود. به عبارت دیگر مقدار ضریب همبستگی مشاهده شده در نمونه در جمعیت نیز وجود دارد. بدین ترتیب هر چقدر نگرش به سرمایه نمادین مثبت تر باشد نگرش نسبت سیاست گذاری های نهاد انتخاباتی مجلس نیز مثبت تر است. فرضیه جزئی چهارم: بین سرمایه اقتصادی نمایندگان مجلس با نگرش نسبت به سیاست گذاری های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.

جدول ۶. برآورد همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین نگرش به سرمایه اقتصادی و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس

متغیر	آماره	مقدار
سرمایه اقتصادی	ضریب پیرسون	.۴۰۸**
	سطح معناداری	.۰۰۰
	تعداد	۴۰۰

بر اساس نتایج جدول مذکور ضریب همبستگی بین سرمایه اقتصادی و نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی ۰/۴۰۵ است که نشان از رابطه مثبت و متوسط رو به پایین بین دو متغیر دارد. سطح معنی داری آزمون نیز زیر ۰/۰۱ است این بدان معناست که به احتمال ۹۹ درصد فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن ضریب همبستگی در مبنای جمعیت نمونه‌گیری رد می‌شود. به عبارت دیگر مقدار ضریب همبستگی مشاهده شده در نمونه در جمعیت نیز وجود دارد. بدین ترتیب هر چقدر نگرش به سرمایه اقتصادی نمایندگان مجلس مثبت‌تر باشد نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی مجلس نیز مثبت‌تر است.

۳-۷. تبیین علی متغیرهای تحقیق

جدول ۷. تبیین تأثیر ابعاد نگرش رأی دهندگان به میدان اجتماعی مجلس و نمایندگانش بر نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس شورای اسلامی

متغیرهای مستقل	B	خطای استاندارد	Beta	t	سطح معنی داری
سرمایه اجتماعی	۰/۰۸۰	۰/۰۳۵	۰/۱۲۹	۲/۲۷۴	۰/۰۲۴
سرمایه فرهنگی	۰/۳۱۱	۰/۰۶۴	۰/۳۵۱	۴/۸۷۹	۰/۰۰۰
سرمایه اقتصادی	۰/۱۱۱	۰/۰۴۱	۰/۱۹۱	۲/۶۸۲	۰/۰۰۸
سرمایه نمادین	۰/۰۱۹	۰/۰۳۷	۰/۰۳۶	۰/۵۱۷	۰/۶۰۶
مقدار ثابت	۲/۸۴۴	۰/۱۱۹		۲۳/۹۰۲	۰/۰۰۰

R= ۰/۴۱۶

sig= ۰/۰۰۰

R²= ۰/۱۶۵

با توجه به نتایج جدول فوق میزان $R^2 = 0/165$ که نشان از قدرت تبیین‌کنندگی در حد تقریباً پایین متغیرهای تحقیق دارد. همچنین باتوجه به سطح معنی‌داری مدل رگرسیونی ($Sig < 0/01$) می‌توان بیان کرد که مجموعه متغیرهای مستقل قادرند متغیر وابسته را تبیین کنند. این امر بیانگر آن است که ۰/۱۶ از تأثیرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل در این تحقیق تبیین گشته است. در بین ابعاد نگرش به میدان اجتماعی تنها بعد سرمایه نمادین معنی‌دار نشد و بالاترین میزان تأثیر نیز مربوط به بعد سرمایه فرهنگی (۰/۳۵۱) بود.

۸. نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر با هدف بررسی تأثیر میدان اجتماعی بر نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاستگذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی در شهر رشت انجام شد. در انتخابات مجلس شورای اسلامی، نقش احزاب و گروه‌های سیاسی در مقایسه با انتخابات ریاست‌جمهوری (خصوصاً در شهرهای کوچک و روستاها) کم‌رنگ بوده و جنس مطالبات تا حدودی متفاوت و حالت عینی‌تر داشته و نقش متغیرهای اقتصادی (مطالبه و نیاز مادی)، اجتماعی (نیازهای فرامادی) و فرهنگی (قومیت و مذهب) بر حسب ارتباط نزدیک و رودررو با کاندیداها پررنگ‌تر خواهد بود. به عبارتی، هیچ جریان سیاسی نمی‌تواند بدون پشتوانه لازم تجربی و کارکردی و صرفاً با طرح یکسری شعارهای انتزاعی به سبد آرای خود امیدوار باشد، بلکه باید پاسخ‌گوی نیازها، انتظارات و مشکلات مردم در سطح مناطق بوده و ارائه راه‌حل، در جهت رفع آنان به ایفای نقش پردازند. برای رسیدن به این هدف از نظریه فیش‌باین و آیزن برای بررسی نگرش نسبت به سیاست‌گذاری و از نظریه بوردیو نیز برای بررسی میدان اجتماعی بهره‌گرفته شد. نتایج توصیفی این تحقیق بیانگر آن بود که رأی‌دهندگان در مجموع نسبت به سیاست‌گذاری‌های مجلس شورای اسلامی نگرش مثبت دارند. در خصوص نگرش به میدان اجتماعی نیز نتایج نشان از میانگین پایین داشت. به عبارت دیگر نگرش نسبت به میدان اجتماعی شامل سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی و سرمایه نمادین نمایندگان مجلس از دیدگاه رأی‌دهندگان، تقریباً منفی بود.

نتایج تحلیلی این پژوهش که بر اساس فرضیه‌ها استوار بود بیانگر تأثیر مثبت نگرش به میدان اجتماعی بر نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهادهای انتخاباتی بود. هم‌چنین تأثیر ابعاد نگرش به میدان اجتماعی شامل سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی و سرمایه

نمادین نیز بر نگرش نسبت سیاست گذاری‌ها مورد بررسی قرار گرفت. نتایج بیانگر آن بود که بین هر چهار بعد سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی، سرمایه نماین با نگرش رأی‌دهندگان نسبت به سیاست گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس شورای اسلامی رابطه وجود دارد.

از دیگر نتایج این پژوهش می‌توان به تبیین ۰/۱۶ ابعاد متغیر نگرش به میدان اجتماعی مجلس و نمایندگان مردم در آن بر نگرش نسبت سیاست گذاری‌های مجلس شورای اسلامی اشاره کرد. این امر بیانگر آن است ۰/۱۶ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل در این تحقیق تبیین شده است.

نتایج مذکور بیانگر آن است که بر اساس نظریه بورديو که معتقد است میدان ها عرصه کسب سرمایه، مشروعیت و اعتبار است، هر چقدر نگرش رأی دهندگان نسبت به سرمایه‌های موجود در میدان قدرت مثبت‌تر باشد نگرش آنان نسبت به سیاست‌هایی که وضع می‌شود نیز مثبت‌تر بوده و نهاد انتخاباتی که در این پژوهش مجلس شورای اسلامی مدنظر است دارای اعتبار و مشروعیت بالاتری خواهد بود. از همین رو با توجه به نتایج بدست آمده در این تحقیق، پیشنهادهایی به شرح ذیل در دو قالب پژوهشی و اجرایی ارائه می‌گردد:

۸-۱. پیشنهادهای پژوهشی

در ابتدا عنوان شود که با توجه به اینکه نهادهایی که از طریق انتخابات شکل می‌گیرند در نظام جمهوری اسلامی ایران چندین دسته هستند و محقق به منظور بررسی دقیق و تحدید موضوع نهاد انتخاباتی مجلس را انتخاب نمود، بر همین اساس پژوهشگران می‌توانند سایر نهادهای انتخاباتی را نیز در راستای نگرش رأی دهندگان نسبت به سیاست گذاری‌هایشان مورد تحلیل قرار دهند.

یکی دیگر از مواردی که پژوهشگران می‌توانند به بررسی آن پردازند تأثیر نگرش نسبت به سیاست گذاری‌ها بر مشارکت سیاسی رأی دهندگان است. این موضوع بر اساس تحقیق نتایج حاضر می‌تواند به‌عنوان بررسی مسأله مهم مشارکت سیاسی بسیار حائز اهمیت باشد. از آنجایی که جامعه آماری موردنظر در این پژوهش رأی دهندگان شهر رشت بودند محققین می‌توانند موضوع موردنظر را در سایر شهرهای کشور نیز مورد بررسی قرار دهند. و بر همین اساس نیز پیشنهاد می‌شود حتی محققین به مطالعه تطبیقی شهرها نیز پردازند.

تحقیق حاضر صرفاً از ابزار پرسشنامه جهت بررسی موضوع استفاده کرده است. در راستای اعتباربخشی بیشتر به نتایج تحقیق می‌توان از مصاحبه (مصاحبه با صاحب‌نظران و نخبگان این حیطه) نیز مدد گرفت. در کنار هم قراردادن نتایج دو ابزار متفاوت، نتایج بسیار جالبی به دست می‌دهد.

۲-۸. پیشنهادهای اجرایی

نتایج این تحقیق نشان داد که متغیر نگرش به میدان اجتماعی تأثیر مثبتی بر نگرش نسبت به سیاست‌گذاری‌های نهاد انتخاباتی مجلس دارد. بر همین اساس پیشنهاد می‌شود مجلس شورای اسلامی در افزایش سرمایه‌های موردنظر در این پژوهش اقدام نماید. چرا که افزایش این سرمایه‌ها در بین نمایندگان مجلس و مردم می‌تواند تأثیرات مثبتی در پی داشته باشد. مجلس شورای اسلامی به عنوان یک نهاد قانون‌گذار می‌تواند با تصویب قوانینی نسبت به دستورالعملی در زمینه وعده‌های مطرح شده نامزدهای انتخابات اقدام نماید. چرا که وعده‌ها و شعارهای بی‌اساس که تنها برای کسب رأی طراحی و پخش می‌گردد، می‌تواند در سلب اعتماد اجتماعی که یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی است، بسیار مؤثر باشد.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- ابراهیمی، نبی‌الله (۱۳۴۹)، «تأملی بر مبانی و فرهنگ مکتب کپنهاگ»، فصلنامه سیاست خارجی، سال بیست و یکم، شماره ۲، صص ۴۵۸-۴۳۹.
- احمدی فشارکی، حسنعلی و اسماعیلزاده امامقلی، یاسر (۱۳۹۵)، «داعش و امنیت ایران با تکیه بر مکتب کپنهاگ»، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست، سال پنجم، شماره ۱۸، پاییز، شماره پیاپی ۴۸، صص ۱۴۰-۱۲۳.
- اسلامی، محسن و ایاز، بهروز (۱۳۹۶)، «بررسی علل نفوذ داعش در آسیای مرکزی و پیامدهای احتمالی آن»، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست، سال ششم، شماره ۲۱، تابستان، صص ۲۵۰-۲۲۰.
- اکینر، شیرین و نقی زاده، سعید (۱۳۸۳)، «اسلامگرایی اسلام در آسیای مرکزی در دوره پس از شوروی»، مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، دوره ۱۲، شماره ۴۵، بهار، صص ۱۶۰-۱۱۳.

بررسی تأثیر میدان اجتماعی بر نگرش رأی دهندگان نسبت به...

برزگر، کیهان(۱۳۹۵)، دستور کار مبارزه با تروریسم در خاورمیانه، سخنرانی در کنفرانس جنگ علیه تروریسم برای امنیت جهانی و حفاظت از زیرساخت های حیاتی در رومانی، شفقتا، ۱۸ خرداد.

بوزان، باری(۱۳۷۹)، «آشنایی با مکتب کپنهاک در حوزه مطالعات امنیتی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال سوم، شماره سوم، پاییز، صص ۹-۱۵.

چگنی زاده، غلام علی؛ سجاد پور، سید کاظم و جهانبخش، محمد تقی (۱۴۰۰)، «پیامدهای گسترش حضور داعش در افغانستان بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، دوره ۲۷، شماره ۱۱۳، بهار، ۱۲۹-۱۰۷.

حسین زاده، نصرالله (۱۳۹۴)، «بررسی تاریخی اوضاع اجتماعی- سیاسی مسلمانان منطقه آسیای مرکزی (در قرن دوازدهم تا بیستم)»، پژوهش های منطقه ای، دوره جدید، شماره ۱۵، بهار، صص ۶۵-۱۰۴.

شعردوست، علی اصغر(۱۳۹۲)، جایگاه آسیای مرکزی در نظریه های ژئوپلیتیک و چالش قدرت های منطقه ای و فرامنطقه ای، تهران: خبرگزاری ایسنا.

طباطبایی، محمدجواد؛ فتحی، سیدمحمد(۱۳۹۳)، «تحول مفهوم امنیت در ناتو پس از جنگ سرد بر اساس مکتب کپنهاک»، فصلنامه مطالعات راهبردی جهانی شدن، سال پنجم، شماره چهاردهم، صص ۷-۴۲.

کولایی، الهه(۱۳۹۰)، جنبش اسلامی در قفقاز شمالی: در جستجوی خدا و آزادی، واکنش های صوفیان به پیشروی روسیه در قفقاز شمالی، تهران: انتشارات علم.

کولایی، الهه(۱۳۸۴)، بازی بزرگ جدید در آسیای مرکزی- زمینه ها و چشم اندازها، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی.

نصری، قدیر(۱۳۸۱)، «مکتب کپنهاک، مبانی نظری و موازین علمی»، مطالعات دفاعی و امنیتی، شماره ۳۳، زمستان، صص ۳۳ تا ۵۸.

بوردیو، پ. (۱۳۹۰). تمایز، نقد اجتماعی قضاوت های ذوقی. ترجمه ح چاووشیان، تهران: نشر ثالث.

جهانی نسب، ا. و فرهادی نسب، ج (۱۳۹۹)، «بررسی نقش انتخابات بر حاکمیت مردم با تأکید بر انتخابات مجلس شورای اسلامی»، پژوهش ملل خرداد، شماره ۵۳، ۴۱-۲۵.

حاجی پور، ب.؛ حسینی، م. و زارع، س. (۱۳۹۵)، «شناسایی عوامل کلیدی موفقیت در رقابت انتخاباتی با استفاده از روش مدل سازی ساختاری- تفسیری (ISM)» (مورد مطالعه: رقابت انتخاباتی مجلس شورای اسلامی شهر تهران)، **فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج**، سال نوزدهم، شماره ۷۰: ۱۲۹-۱۵۷.

دانایی فرد، ح. و کاظمی، س. (۱۳۹۳)، **پژوهشهای تفسیری در مطالعات سازمان: پدیدارشناسی و پدید انگاری**، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).

رجبلو، ع؛ زارع، ع و زارع، ح. (۱۳۹۲). «بررسی رابطه نگرش نسبت به سیاست گذاری های فرهنگی و گرایش به خشونت در فوتبال»، **فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی- واحد شوشتر**، سال هفتم، شماره چهارم، پیاپی (۲۳)، زمستان.

سینایی، و. و زمانی، س. (۱۳۹۱)، «مجلس شورای اسلامی و سیاست گذاری در ایران (۱۳۹۵-۱۳۸۷)»، **دو فصلنامه پژوهش سیاست نظری**، شماره یازده، صص ۳۵-۱.

صدفی، ذ. و بابایی، س. (۱۳۸۳)، **مفاهیم اساسی جامعه شناسی، با تکیه بر پنج دستور مشاهده جامعه شناختی شاخص های نام اجتماعی**، زنجان: مهدیس.

صفری شالی، ر. (۱۳۹۴)، «بررسی رفتار رأی دهندگی ایرانیان در انتخابات مجلس شورای اسلامی»، **فصلنامه مطالعات راهبردی**، سال هیجدهم، شماره سوم، صص ۱۳۸-۱۱۹.

لاور، ر. (۱۳۷۳)، **دیدگاه هایی درباره دگرگونی اجتماعی**، ترجمه کاووس سید امامی، تهران: نشر دانشگاهی.

مرتضویان، س و فتاحی، س. (۱۳۹۰)، «پی یو بورديو و اندیشه ی دموکراسی واقعی: درآمدی بر مشارکت سیاسی فضای تعامل کنش و ساختار»، **فصلنامه ی علوم سیاسی و روابط بین الملل**، دانشکده ی علوم سیاسی واحد تهران مرکزی، سال چهارم، شماره ۱۴، بهار، صص ۱۸۴-۱۴۳. مرکز توانمندسازی حاکمیت و جهاد دانشگاهی (۱۴۰۰)، **نگرش اندیشکده ها به مسائل سیاستگذاری و حکمرانی در ایران**، تهران: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی.

هاولت، م. و رامش، ا (۱۳۸۰)، **مطالعه خط مشی عمومی**، ترجمه عباس موسویان و ابراهیم گلشن، تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.

ب) منابع انگلیسی

Gandhi, J., Noble, B., & Svolik, M. (2020). "Legislatures and legislative Politics without Democracy". **Comparative Political Studies**, 53(9), 1359-1379.

- Wegmann, S. (2022). "Policy-making Power of Opposition Players: a Comparative Institutional Perspective". **The Journal of Legislative Studies**, 28(1), 1-25.
- Fortunato, D. (2019). "The Electoral Implications of Coalition Policy Making". **British Journal of Political Science**, 49(1), 59-80.
- Bourdieu, P. (2012). *Distinction, social critique of taste judgments*. (H. Chavoshian, edited) Tehran: Third Edition. [In Persian]
- Center for Empowerment of Governance and University Jihad. (2021). *Thoughts of think tanks on policy issues and governance in Iran*. Tehran: Center for Empowerment of Governance and University Jihad Society. [In Persian]
- Danaei Fard, H., & Kazemi, S. (2016). *Interpretive Research in Organizational Studies: Phenomenology and Phenomenology*. Tehran: Imam Sadegh University Press. [In Persian]
- Hajipour, B., Hosseini, M., & Zare, S. (2017). **Identifying Key Success Factors in Electoral Competition Using Structural-Interpretive Modeling (ISM) (Case Study: Electoral Competition of the Islamic Consultative Assembly of Tehran)**. Tehran: Basij Strategic Studies Quarterly, Year 19, No. 70: 157-129. [In Persian]
- Howlett, M., & Ramesh, A. (2001). **Study General Policy**, Translated by Mousavian, A&Golshan, E. Tehran: Public Management Training Center. [In Persian]
- Jahani Nasab, A., & Farhadi Nasab, J. (2020). "Investigating the Role of Elections on the Sovereignty of the People with Emphasis on the Elections of the Islamic Consultative Assembly". **International Journal of Nations Research**, No. 53, 25-41. [In Persian]
- Laver, R. (1994). **Perspectives on Social Transformation**, Translated by Kavous Seyed Emami. Tehran: University Publishing. [In Persian]
- Mortazaviyan, A., & Fattahi, S. (2011). "Pierre Bourdieu and the Idea of "Real Democracy": An Introduction to Political Participation in the Interaction Space between Agency and Structure", **Quarterly Journal of Political Science and International Relations Faculty of Political Science**, Central Tehran Branch. Volume 4, Issue 14 - Serial Number 15 June 2011 Pages 143-184. [In Persian]
- Rajablu, A., Zare, A., & Zare, H. (2015). "the Relationship between Attitudes Toward Cultural Policies and Tendencies to Violence in Football", **Journal of Social Sciences**, Islamic Azad University - Shushtar Branch, Year 7, Number 4, Consecutive (23), Winter. [In Persian]
- Sadafi, Z., & Babaei, S. (2005). **Basic Concepts of Sociology, Based on five Sociological Observational Orders of Social Name Indicators**. Zanjan: Mahdis. [In Persian]

- Safarishali, R. (2015). "Islamic, Examining the Voting Behavior of Iranians in the Parliamentary Elections", **Research Institute Strategic Studies Quarterly**, Year 18, Issue 3, 119-138. [In Persian]
- Sinai, W., & Zamani, S. (2014). "Islamic Consultative Assembly and Policy Making in Iran (2008-2016)", **Bi-Quarterly Journal of Theoretical Policy Research**, No. 1-35. [In Persian]
- Fortunato, D. (2019). "The Electoral Implications of Coalition Policy Making". **British Journal of Political Science**, 49(1), 59-80.
- Wegmann, S. (2022). "Policy-Making Power of Opposition Players: a Comparative Institutional Perspective", **The Journal of Legislative Studies**, 28(1), 1-25.